

ב"ה

מסדף החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות בפרשת השבוע
בעריכת ח"ר נחמה ליבוביץ
שנת תשס"ט

וארא (תשכ"א)

ז' - ח' - ט'

חסכות הראשונות

א. שאלה כללית

השנה את תגובת פרעה אחר מכת הצפרועים לתגובתו אחר מכת הערבו

ח' ד': העתירו אל ה' ויסר הצפרועים מפניו וסעמו ואשלחה את העם

ח' כ"ה: אנכי אשלח אתכם וזבחתם לה' אלוהיכם...
העתירו בעדי

(1) מה הסבה שאין כל תגובה מצד פרעה? במכת ראשונה ושלישית ויס תגובה (דומה) גם אחרי השניה, גם אחרי הרביעית?

(2) מה הסבה להבדל בסדר חמלים שבין תגובת פרעה אחרי מכה שניה לבין תגובתו אחרי מכה רביעית?

ב. חלופי השמות:

ח' ט"ו: ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלוהים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע עליהם

ט' כ"א: העתירו אל ה' ורב מהירות קולות אלוהים

ט' ל': ואתה ועבדיך ידעת כי טרם תיראון מפני ה' אלוהים.

ראב"ע: ד"ה ויאמרו: בעבור טראו סעטו כמעט אהרו בדבר התנין, גם במכת הדם והצפרוע ולא יכלו עתה לעשות באשר עשה אהרן, אמרו לפרעה: לא באת זאת הסכה בעבור ישראל לשלחם, רק מכת אלוהים היא כפי מערכת הכוכבים; כי כבר פרסתי, כי פרעה לא כחש הבורא, רק הסס טחזכיר לו משה. וזה כדרך (טמאל א' ר') "כי לא ידע בגעש בנר מקרה. הוא היה לבן" - מן הסמים; על כן חזק לב פרעה. ואמר יחזק זה הפירות, טאמרו "אצבע אלוהים" ולא אמרו "אצבע ה'", טהוא אלוהי ישראל, כאמר אמר פרעה במכת הצפרועים (ח' ד') "העתירו אל ה'", וזה הסס הזכיר במכות האחרונות, ועוד, כי משה אקר לפרעה דבר מכת היאור לפני היותה, וככה מכת הצפרועים ולא הזכיר בתחילה מכת הכניס.

ראב"ע: ז"ה העתירו אל ה' הזכיר ה' הנכבד ואמר "קולות אלוהים", כי הוא סודה כי יס אלוהים כאשר הזכירתי, ובעבור שלא אמר "קולות ה'", חבר סטה העצם והתואר ואמר "ואתה ועבדיך ידעת כי טרם תיראון מפני ה' אלוהים". וחשש כי ה' הוא האלוהים לבדו, ולא תמצא ככה לדבר משה בכל התורה, ואין סענה מסלה (דברים ג' כ"ד) "ה' אלוהים אתה האלוהים", כי באל"ף דל"ה הוא כתוב.

קאסוטני סמות ה' ט"ו: ויאמרו החרטומים... אצבע אלוהים היא: סודים הם, טיט כאן כח למעלה מלוחות ט, וטאין סטה ואהרן פועלים בכת עצמם, כמו סחם החרטומים, פועלים בכת עצמם, שלא סחם סליחי כח עליון טאין בן אדם יכול להתנגד לו. אבל הורפתם אינה אלא הודאה במסעה, אינם אוסרים "אצבע ה'" אלא "אצבע אלוהים". אינם סודים עדיין באלוהותו של ה', אלא רק מכירים טיס כאן סחם כת אלוהי. ואף "יד אלוהים" אינם אוסרים, אלא רק "אצבע אלוהים", כלומר טאין סודים בפעולה סמם של האלוהות, כדוגמת הפעולה סעוטס אדם בידו, אלא רק ברסו או בעזרה צדוית, כדוגמת מה טאדם יכול לתת באתה קאצבעותיו.

קאסוטני ס' כ"ה: העתירו אל ה' ורב מהירות קולות אלוהים וברד. יס עהיון במליט אלה סטחו מן הגאורות: יפסכו הקולות ותברד, כי כנר די לי במה סטמעת וראיתי סחם.

ואינם אוסר סחקולות סם קולות ה' אלא רק קולות אלוהים. הוא מכיר בהם חופפת אלוהים בדרך כלל ולא פעולה מיוחדת של ה' אלוהי ישראל.

קאסוטני ט' ל': אתה ועבדיך ידעת כי טרם תיראון מפני ה' אלוהים. אני יודע סעדיין לא נכנעת בקרב לבן, וכן לא נכנעו ברובם סמכרע אף עבדיך, אקנס וראתם ספני כובד הסכה, וגם סחם ספני כח האלוהי, אבל את ה' אלוהים, את האלוהים טאבו סכניס אותם בגם ה' עליון לא סכרתם ולא יראתם.

*/

(גורא תסכ"א)

מהו תהסבר הגיוני ע"י הראב"ע וע"י קאסטרן לחלופי חסמות ג-3 הפסוקים הב"ד
במה מסכימים סביתם ובמה הם טונים זה מזה בחסידותם?

ג. ז' ט"ז: ראמת אליו: ה' אלוהי העברים טלחני אליך לאמורי
טלח את עמי ויעבדוני במדבר
והנה לא טמעת עד כה

ז' י"ז: כה אמר ה': בזאת תדע כי אני ה'
הנה אנכי מכה בסטה אשר על ידי במים...

(1) כמה מפרטים מקטנים למח באו באמצע דברי ה' אל פרעה (אחרי "והנה לא טמעת...")
המלים של תחילת פסוק י"ז ("כה אמר... כי אני ה'"), אשר גרמה כי מקומם בתחילת
פסוק ט"ז בנרא משה לפתח אל פרעה בדברי ה'?

(2) ראב"ע י"ז ד"ה כה: הטליח ידבר על פי הטולח, ואמר ה' קצרה, פי-הטור-טלח
"טלחו" וככה: "הנה אני, טלחו, מכה בסטה אשר ביד", ואמר "בידי", ואע"פ
טביד אחרון היה, כי סביתם טונים ומסתמכים באות.

ר' יוסף אבן-כספי: י"ז ד"ה הנה אנכי מכה: כנני לטט גם כן, כי הוא המכה בסטה
אשר בידו ואם איננו מקרוב; וגם נכון סתחיל משה לדבר בעד עצמו, כאמרו: "הנה
אנכי מכה..."

(א) מה הקסי המשותף לסבי המפרטים הב"ל ומה הקסי הנוסף עוד לראב"ע?

(ב) האם טרות תסביותיהם לקסי המסנות?
(ג) מה פירוש המלים המסוקרות בקו?

ז. י"ט: קח מטר ובטה ידך.

ראב"ע ט"ו: ד"ה לך אל פרעה... וצוהו לקחת המטה אשר בהפך לבחט ע"י משה לפני לכתו אל
פרעה ציתתו אל אחרון לבטותו על טימי מצרים סיראח פרעה בעיניו, כי מרגע סיכה אחרון
במטה על היאור, אז יחפך לאש.

אבן-כספי: למה בטאל אבחנו, מה טעם בלקיחת המטה ובגטיתו ואבחנו לא גרע כלל טבות
המציאות האלה - וברך ה' ידוע.

מה ההבדל העקרוני טבין סתו הדעות?

ה. ז' י"ט: והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

רס"י ד"ה ובעצים ובאבנים: מים טבכלי עץ וטבכלי אבן.

קאסטרן " " ואפילו בעצים ובאבנים. אבל אין אנו טבינים בקלות לכאורה
מה הם עצים ואבנים הללו. כלי עץ וכלי אבן לא היו טכיתים בטצרים באותה תקופת;
פרטים אחרים טחוצעו איננו אלא פרוטים וחוקים. טטאנו טמיט לב על כך, טחטונה עץ
ואבן רגיל במקרא לחורות על פסילי חאלים, וטחיו הכרהנים המצרים בוחגים לרחוץ
בכל בוקר בחטכמה את פסילי אלוהיהם במים, נוכל אולי לסער טהטכוון חתוב לחגיד,
טאפילו חמים טטטכו באותו חוקר על הפסילים בטסו לדס. - טב טעין חתול באילולי
מצרים.

היכן מצינו בסיפור עטר טכות עוד מקומות מים לראות בהם חתול
באילול (או טחאח, חתגדול או מלחמה באילולות)?

ו. שאלות ודורות ב"ש"ו:

(1) ז' י"ח ו"ה ובלאר מצרים:
לבקט רפואה למי
היאור, קיחיו
ראויו לסתות.

(א) מה ראה רס"י טלא פרט טלח זר עם חוטמת
הראטונה בטקרא בראטית י"ט י"א וילח
למבוא חפתח ולפרט בטקומצו?

א. (ב) לפי טעל באר יצחק פרט רס"י כאן על פי חכלל,
"טמדור הלטון בבוא טבי פעלים דבוקים זה בזה,
טפעל חטבי הוא פעל החכלית, להטמטס חטפל
ההוא ולקטר חטפל הראטון עם חטלה חטבוק
לפעל חטמטס!"

חן דוגמא: בחורה חטמטס רס"י ככלל
זה וחטבוק מה חטמטס בין חטקומצו
חטט לבין חטקומצו?

על פי חכלל טרט"י מפרט מלה עם חופעתה חראטונה
מקטים פטטים: ולמה לא פרטה מלה זר בראטית
ב' י' וחחר יצא?

(2) ז' י"ט: ד"ה בהרותיהם: הם בהרות
חטוטכים, כעין בהרות טלכו